

8287

ЄВГЕН ХРАПАНОВИЙ

НОВА ОРГАНІЗАЦІЯ НІМЕЦЬКОГО СЕЛА

Dr. agr. EUGEN CHRAPLYWYJ

Direktor der Landwirtschaftskammer Lemberg

DIE NEUORDNUNG DER DEUTSCHEN LANDWIRTSCHAFT

UKRAINISCHER VERLAG
LEMBERG 1941

об 10

ЄВГЕН ХРАПЛИВИЙ

88074

НОВА ОРГАНІЗАЦІЯ НІМЕЦЬКОГО СЕЛА

З ДІАГРАМАМИ

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО
ЛЬВІВ 1941

Львів. Бібліотека
А. П. УРСР

333+338:63](Б43)„:1945

160

T3(4Г)63-2

1
467296

Надруковано в вересні
1941 р., 50.000 прим., в
друкарні ч. 2. Львів, вул.
Пекарська ч. 11, на па-
пері форм. 60х92. Зам.
№ 21.

Ред. Д. м. Ієвлев

I. ВСТУП

Третя Німеччина, що її зорганізував та розбудував до величезної сили Адольф Гітлер, черпає свою міць з ясних основних тез національного соціалізму. Ці тези скеровують до створення нової політичної, соціальної, господарської та культурної потуги, що її вплив сягає вже і в майбутньому сягати буде далеко поза границі нової німецької держави.

Будова Третьої Німеччини в усіх ділянках життя держави та нації є сьогодні прикладом, який заповідає також для інших націй початок нової епохи, епохи нового політичного, господарського та суспільного ладу. Національний соціалізм Німеччини не можна розуміти так, що це зразок, який можна живцем перенести для іншої нації чи держави. Бо національний соціалізм зв'язаний з расовими, політичними, господарськими, соціальними та культурними прикметами німецької нації. Його не можна переносити, бо це неможливе. Його треба докладно пізнати, бо на взірець його треба про-

ектувати те, що доведеться будувати новим, молодим національним організаціям на ґрунті минулого, дряглого світу капіталізму та комунізму. Але кожна нація, що береться поважно до цієї будови, мусить зважити, що національний соціалізм — це діло Адольфа Гітлера і німецької нації. Для Німеччини і німецької нації були одні умови й прикмети, для інших націй вони інші. Тож національний соціалізм Німеччини є зразок, який треба докладно знати, щоб можна було із нього черпати основи для свого, рідного і своєрідного політичного, соціального, господарського та культурного порядку.

Ми хочемо обговорити тут основи нового, націонал-соціалістичного ладу німецького селянства. Хочемо зазнайомити читачів з тим, як націонал-соціалізм розуміє роль сільського господарства і села у новій націонал-соціалістичній державі, які завдання ставить він до села та якими організаційними і господарськими засобами старається їх перевести в діло.

Це потрібне тим більше, що націонал-соціалістичний світогляд ставить село і селянство в основу життя і розвитку нації. Село і селянство є біологічною базою, що на ній може жити нація. Частина селянства — хлібороби — під-

несена до окремого стану — Державного Стану Живителів, отже на її плечах та плечах організацій, що безпосередньо зв'язані з цим станом, спирається фізичне життя цілої нації. На державному стані хліборобів лежить обов'язок виживлення решти нації, що не є хліборобами, отже передусім робітників та іншого міського населення. На хліборобах лежить почесний обов'язок забезпечити збройну силу поживою та всім потрібним, що іде зі села на випадок найбільшої потреби нації — її оборони.

Однак найбільшим і найпочеснішим завданням, що його має виконати село — це поставити нове, молоде і численне покоління молоді, що своєю фізичною і розумовою силою, здоров'ям і життєрадістю має стати твердою основою не тільки нового хліборобства, але також усіх інших станів держави, а тим самим життєдайним джерелом цілої нації.

Бачимо звідси, що німецьке село, німецьке сільське господарство, а зокрема німецькі хлібороби — це окрема частина німецької нації, окремі люди, тісно і нерозривно зв'язані з землею, що разом з нею творять одно ціле, творять основу життя німецької нації та основу потуги націонал-соціалістичної Німеччини.

Для нас, українців, що стоїмо на порозі державної будови нашої великої Батьківщини,

мусить бути обов'язком приглянутися бодай коротко до основ організації селянства, зокрема хліборобів у Німеччині, щоб дивитися правильно на цей зразок, що стане напевно для нас прикладом і дороговказом у важкій будові і відбудові українського села та українського сільського господарства.

Тому, хоч не ґрунтовно та далеко не вичерпливо, подаємо тут основи нового ладу німецького селянства, лишаючи на спокійніші часи докладніший розгляд цих дуже цікавих перемін, з'явищ та зв'язаних з ними питань. Слід зауважити, що ми не спиняємося на всіх дрібніших справах, не обговорюємо всіх деталей, а збираємо справи головні, тому просимо наших читачів мати це на увазі при читанні цієї книжки.

II. ПРО НІМЕЦЬКЕ СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЧАСИ ПЕРЕД ВЛАДОЮ НАЦІОНАЛ-СО- ЦІЯЛІСТІВ

Сільське господарство Німеччини не має добрих господарських і кліматичних умов розвитку. Якщо йде про кліматичні умовини, то більша частина Німеччини лежить у смузі морського клімату. Східні та південно-східні частини держави мають континентальний клімат. Опади сягають від 400 мм на сході до 2.500 мм у горах. Великі смуги гір не сприяють добрій сільсько-господарській продукції. Тільки одна третина ужиткової сільсько-господарської площі лежить на кращих ґрунтах, серед яких у невеличких поясах країни знаходимо також шматки чорнозему та лессу. Одначе дві третини краю, а головню ж широкі простори східних провінцій, що є передусім призначені на сільсько-господарську продукцію, мають ґрунти гірші, переважно піскові, легкі, що вимагають великого вміння господарювати та пристосування новітніх винаходів сільсько-

господарської техніки, щоб дати більший врожай.

Однаке вроджені прикмети німецького народу, його працьовитість, впертість, неуступчивість перед труднощами, його прив'язання до батьківського господарства, його фахове сільсько-господарське знання зуміли і на цій, не найкращій землі, дати чималі врожаї. Пересічно збирають тут зернових культур (хлібів) з одного гектара 21,5 центнерів. Для порівняння пригадаємо, що пересічний збір пшениці був у нас на Україні, в західних областях, 10 центнерів, а в інших областях 9,4 центнера з гектара. Знову ж збір жита був у нас у західних областях 10,5 центнерів, а в інших областях 8,5 центнера з гектара. А ґрунти у нас добрі, куди кращі, ніж у Німеччині. Звідси бачимо ясно, скільки труду і знання вложили німецькі хлібороби в те, щоб дійти до такого високого врожаю.

Німецькі селяни господарюють на власних господарствах. Кожний має право на власну землю, і якщо він добре господарює, то вона назавжди лишається власністю його рідні. Коли приглянемося, скільки й яких господарств було в Німеччині по останньому переписі 1933 року, то бачимо, що їх по величині та землеволодінні було ось скільки і яких:

Величина господарств	Усі сільсько-господарські та лісові господарства		Сільсько-господарська ужиткова площа га	Площа під лісовими ґрунтами га
	Кількість господарств	Уся площа у га		
0,51 — 2 га	849.218	951.000	881.000	} 2,272.063
2 — 5 га	796.790	2,612.000	2,402.000	
5 — 20 га	1,073.615	10,663.000	9,258.000	
20 — 100 га	321.882	11,580.000	8,851.000	1,154.118
100 і більше га	33.949	15,761.000	5,313.000	9,062.557
Разом	3,075.454	41,567.000	26,705.000	12,488.738

Ці числа не подають господарств із колишньої Австрії, судетського краю та новоприлучених східних провінцій, що в той час ще не належали до Великої Німеччини.

Ці числа показують, що чисельно найбільшою частиною є господарства від 5 до 20 гектарів землі, бо їх є понад один мільйон, а володіють вони майже чвертю усієї землі. Другою по черзі важливою групою господарств є сильні хліборобські господарства від 20 до 100 гектарів землі, що їх є понад 320 тисяч, а які володіють трохи більше як чвертю всієї землі. Коли ж взяти на увагу тільки землю, що вживається у самому сільському господарстві без лісу, то подані нами групи господарств від 5 до 20 гектарів і від 20 до 100 гектарів володіють разом понад 18 мільйонами гектарів землі на усіх 26.700.000 гектарів сільсько-господарської ужиткової площі. З цього видно, що господарства хліборобів переважають дрібні, малоземельні господарства, але переважають також і в невеликому числі подані вище великі господарства.

Вже звідси видно, що німецьке сільське господарство мусить спиратися на середні господарства, що є безспірною власністю селян, яких у Німеччині називають окремим словом «бауер» (Bauer), яку ми по українському

і передаємо словом «хлібороб». Бо селяни в нашому розумінні — це всі ті, що зв'язані з селом, сільські господарі — це ті, що живуть і працюють на сільському господарстві, а хлібороби — це власники середніх сільських господарств, що працюють на ріллі зі своєю сім'єю та не тільки себе проживляють, але також дають лишки сільсько-господарських продуктів для проживлення усіх інших станів держави, головню ж робітництва та інших мешканців міст.

Великі сільські господарства вдержуються на те, щоб прожити великі скупчення м'ського населення, бо великих міст у Німеччині багато. Ці великі господарства мають вести на великих частинах сільсько-господарської площі окремі культури, мають розводити великі табуни коней чи стада дорідної худоби, вести досвідні станиці та обов'язані у кожному випадку чи потребі дати збройній силі те, чого вона потребує. Одначе великі господарства мусять бути ведені зразково, а їх власники мають із них тільки обмежений дохід.

Окрему групи господарств творять господарства до 2 гектарів землі, що є господарствами присадибними, городничими тощо. Їх власники вживають їх тільки як побічний дохід, бо заробляють свій прожиток на заводах, або як

самостійні ремісники чи всілякі інші фахівці. Так само господарства від 2 до 5 гектарів, що по числу їх є коло 800.000, а володіють тільки ледве десятою частиною усієї ріллі, продукують переважно на потреби своєї сім'ї і тільки малу частину сільсько-господарських продуктів віддають на ринок, цебто продають по відповідно високих цінах.

Зі сільсько-господарської площі кругло 68% припадає у Німеччині на ріллю, 19% на луги, 10% на пасовиська та 3% на сади й городи. З цього бачимо, що поза ріллею Німеччина добре забезпечена кормовою базою, бо травник, цебто луги й пасовиська, займають аж 29% сільсько-господарської ужиткової площі.

На ріллі найбільшу площу займають зернові, що дають 60% площі, далі 23% ріллі займають просапні, а 11% ріллі — кормові рослини. Зі зернових найбільше поширене жито, далі овес, а щойно на дальшому місці ячмінь і нарешті пшениця.

Коли приглянемося до складу тих, що працюють у господарстві, то у селянських господарствах працює хлібороб та його сім'я, а у більших хліборобських господарствах також помічні постійні робітники, так звана челядь, що живе разом з господарями і рахується членами господарської сім'ї. Поза ними є ще

й робітники, що по власній волі приходять на працю до господарів. Вони усі мають свої хати, а при них свої власні господарства, одначе менші, що дають їм прожиток, але залишають стільки вільного часу, що вони можуть ще піти на працю до других. Працю оплачують грошми та продуктами, як хто забажає. На більших господарствах можуть робітники дістати також дарове мешкання для себе і сім'ї та на вжиток город і корм для власної корови і свиней.

З цього виходило б, що німецьке сільське госп дарство мало б бути самовистачальним, а держава мала б мати з нього ці всі потрібні продукти, що їх треба на проживлення решти народу та війська. Одначе це німецьке селянство до приходу до влади Адольфа Гітлера не могло дати державі цього всього, чого вона вимагала. Не тільки що не могло дати відповідної кількості сільсько-господарських продуктів, але деякі важливі речі, от як корми для худоби, треба було довозити із чужих, далеких країн.

А две 75%, або $\frac{3}{4}$ усіх потрібних сільсько-господарських продуктів для проживлення Німеччини давало власне сільське господарство перед 1933-тим роком, цебто поки перейняли владу націонал-соціялісти, решту треба було

довозити з закордону та платити за це великі гроші. Перед світовою війною (1914 р.) треба було довозити із закордону щороку 7 мільйонів тон всяких кормів для худоби, свиней, овець ітд. Без цих чужих кормів не можна було мати відповідної кількості власного молока, товщу, вовни, м'яса, шкіри. Ціле сільське господарство було залежне від доброї волі сусідніх країв.

Коли прийшла велика світова війна 1914—1918 рр., то її виграли вороги Німеччини не на полях бою, не зброєю, а тим, що замкнули Німеччину з її союзниками твердим перстеном довкруги та не допустили до краю харчів, а тимсамим навели на Німеччину голод. Брак спроваджених кормів обнизив кількість свиней з 25 мільйонів штук на близько 6 мільйонів штук. Без цих чужих кормів корови давали пересічно ледве третину того молока, що перед війною, а близько 800.000 людей умерло в наслідок недоживлення, як жертви ворожої блокади та замалої продукції власного німецького сільського господарства.

Роки по світовій війні, коли у Німеччині правили капіталісти та поміщики у спілці з лібералами, привели сільське господарство держави до ще більшого занепаду. В ті роки поширюється сильно втеча молодого покоління зі села до міст. Молоді німецькі селяни шу-

кають кращого, вигіднішого життя у місті та покидають рідні господарства, що мусіли частково занепадати. Господарювання лібералів з їх шкідливими ідеями приводить чимраз більше до зменшення числа дітей. Обраховували, що коли б місто Берлін не мало припливу з краю, то воно коло 2.000 року зі своїх теперішніх близько 5-ти мільонів мешканців, при тодішніх зменшених народинах, мало б ледви 90.000 мешканців. Коли до світової війни родилося пересічно в Німеччині на рік 2 мільйони дітей, то у році 1932-му, цебто в останньому році перед приходом Адольфа Гітлера до влади, народилося ледве 970.000 дітей. На 1000 мешканців родилося в рік у великих містах Німеччини ледве 11,2 дітей, у середніх містах 14,5 дітей, а у сільських громадах 18,1 дітей. Але народини у селах були ледве на 1,5 осіб вищі, як природна смертність. Отже населення по містах вже зменшувалося, а напевне це саме було би сталося і на селах.

Нічого дивного, що так було, коли у краю не ставало засобів поживи, коли сільське господарство не могло дати їх відповідної кількості, коли кожного року треба було довозити поживи на 2 мільярди марок (20 мільярдів карбованців). Але ці засоби поживи треба було

спровадити від сусідів, які використовували цю конечність німецького населення до того, щоб Німеччину зробити залежною від себе та диктувати їй свої політичі умови.

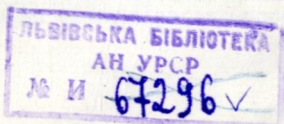
При цьому не треба забувати, що в Німеччині панувало тоді велике число політичних партій, а добро німецького народу торгувалося серед політичних керманів, як буденний товар.

Гак у слабій Німеччині, роз'єднаній політично та ослабленій під господарським оглядом, було слабим, не об'єднаним і розбитим німецьке селянство, що не мало перед очима ясної цілі і ясних завдань, що тужливим оком дивилося до міста, а найкращі сини і дочки німецького села ішли туди, пропадаючи для села і сільського господарства у чужому для себе середовищі.

Та прийшов 1933-тій рік, коли кермо держави перейняв Адольф Гітлер і його співробітники. Вони поставили перед очі німецького селянина нові, великі завдання німецького національного соціалізму. Вони ясно поставили німецькому селянству ті великі завдання, що стоять перед селом і сільським господарством. Бо вони знали, що кожна нація, яка втратила хліборобський стан, сама пропала та що нація може бути тільки тоді політично самостійною,

коли вона також у господарських справах незалежна ні від кого.

Тверду основу німецької нації і забезпечення виживлення для цієї нації мусіло у новому націонал-соціалістичному ладі дати німецьке селянство та створений із нього стан хліборобів, стан жителів держави і нації.

III. НАЦІОНАЛ-СОЦІЯЛІСТИ ЗАВОДЯТЬ НОВИЙ ЛАД У НІМЕЦЬКМУ СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Виходячи із засади, що селянство та сільське господарство мають бути основою нації, створила Національно-Соціалістична Німецька Робітнича Партія (у скороченню—Н.С.Д.А.П. National-Sozialistische Deutsche Arbeiterpartei) вже в 1930 році окремий уряд для аграрної політики. У проводі цього уряду став Р. Вальтер Дарре (R. Walther Darré), що своїми науковими працями дав основу новій аграрній політиці національного соціалізму.

Поруч Р. В. Дарре зібралося багато націонал-соціалістичних вчених, агрономів та практиків сільського господарства, що вже перед перебранням влади Адольфом Гітлером в 1933 році розробили детально усі важливіші питання майбутнього ладу у сільському господарстві, що його мав завести національний соціалізм.

Ця величезна праця розроблена у багатьох наукових працях, спопуляризована у сотнях тисяч брошур та окремих часописів ішла в двох напрямках, а саме: 1) устійнення нового світогляду селянства та 2) розроблення докладної програми тих господарських засобів і потягнень, що мали піднести сільське господарство Німеччини із занедбання та повільного занепаду. Треба було увести в широкі селянські маси пізнання головної правди, що людина й земля, чи як це висловлюють німецькі хлібороби за своїм провідником «кров і земля», це одне, нерозривне, яке творить разом хліборобський стан, що є основою життя і добробуту нації. Але попри це треба було увести в саму організацію селянства і сільського господарства дві основні засади національного соціалізму, а саме: всеобіймаючу тотальність у сільському господарстві та основу провідництва при організації самого селянства.

Всеобіймаюча тотальність в організації сільського господарства виявляється у тому, що усе те, на що спирається сільське господарство — отже господарство, рілля, луги, пасовиська, городи, ліси та інші роди культур разом з людьми, що на них працюють, а також і усі ними створені головні чи допоміжні організації, от як сільсько-господарські коопе-

ративи, збутові чи закупочні об'єднання, об'єднання для перерібки сільсько-господарських продуктів, усі організації, що постачають на ринок продукти села, заводи перерібки сільсько-господарських плодів і т. д. — все це разом творить одну велику організацію, що займається цілістю сільського господарства. Вже з цього видно, які далекосяжні і широкі завдання поставлено сільському господарству та селянству у його новому ладі. Селянин, що мав досі бути тільки добрим продуцентом сільсько-господарських плодів, мусів стати тепер також тим, що займається вихованням нового покоління, що в'яже живу людину з землею, що впорядковує не тільки справу продукції, але через свої об'єднання також справу збуту своїх плодів, що бере у свої руки порядок сільсько-господарського ринку, що забезпечує усіх членів нації найважливішим, а саме живністю. Селянина-хлібороба зобов'язано жити націю. Але рівночасно зроблено цього хлібороба головним господарем плодів його праці, що їх він має доцільно, рівномірно і справедливо розділити там, де вони потрібні.

Видвигнувши у своїй програмі хлібороба до почесного становища живителя народу, ввели націонал-соціалісти у хліборобську організацію та ціле сільське господарство другу свою

основну засаду — провідництво, яке полягає в тому, що хлібороби самі мають собою керувати при допомозі провідників, які самі є хліборобами. Отже ціла організація німецького сільського господарства мала зверху аж до низу бути керована тими, що на них були покладені важкі обов'язки, від виконання яких залежало бути чи не бути німецькій нації.

Коли в 1933 році прийшов до влади Адольф Гітлер, то Р. В. Дарре приступив негайно до організації нового хліборобського та земельного законодавства. Це законодавство дістало цілу низку нових законів та розпорядків, що охопили цілість сільського господарства і напрямки нової націонал-соціалістичної аграрної політики.

Передусім упорядковано десятки і десятки окремо діючих сільсько-господарських установ, товариств, хліборобських палат, що досі були під різним кермом та які проводили свою працю цілком незалежно одна від одної, а дуже часто у своїх працях одна одній перечили. Треба пригадати, що так як і в інших ділянках життя, так і в аграрній політиці та в прямій праці сільського господарства мала одні цілі сама держава, а інші поодинокі німецькі краї чи частини краю, які щойно в одну міцно спаяну політичну і господарську цілість з'еди-

нив Адольф Гітлер. Всі ці сільсько-господарські організації об'єднано під одним кермом Державного Міністерства для Виживлення і Сільського Господарства, передаючи цим державі провід у справі керма виживленням народу і усіма сільсько-господарськими справами.

Одночасно видано закон про створення Державного Стану Живителів з дня 13 вересня 1933 року. Станові хліборобів, тепер живителів народу, передано порядкування усіма справами цілого сільського господарства, а кермо цього перейняли самі хлібороби. У проводі Державного Міністерства Виживлення та Сільського Господарства та у проводі Державного Стану Живителів став провідник німецьких хліборобів Р. В. Дарре і таким чином об'єднав державний нагляд над усіма справами села і сільського господарства з проводом широко подуманої самоуправи хліборобів. Так упорядковано усі справи, що відносилися до сільсько-господарської продукції, ринку, виживлення та піднесення селянства до стану хліборобів. Основний закон з 13. 9. 1933 року доповнено потім ще й іншими законами і розпорядками, про які буде мова далі.

Одначе не менш важливим було дати тверду основу існуванню стану хліборобів через міцне

об'єднання людини з землею в ім'я клича, що хліборобство — це об'єднання крові і землі. Цього треба було, щоб хліборобський стан міг виконати своє важливе біологічне завдання — бути основою, що дає нове здорове покоління державі. Це можна було зробити тільки виданням другого основного закону про спадщинні господарства з 29 вересня 1933 року (Reichserbhofgesetz). Цей закон устійнив поняття хлібороба (Bauer) та дав йому за основу його праці і праці його рідні «спадщинне господарство» (Erbhof). Рівночасно закон постановив заборону поділу таких господарств, створюючи в цей спосіб на завжди здорові варстати праці для хліборобської сім'ї та забезпечуючи цим відповідну продукцію для виживлення цілої нації.

Відповідними доповненнями до цього закону і розпорядками устійнено способи переведення закону в життя та подбано за те, щоб ці спадщинні господарства були дійсно здоровими, упорядковано їх дотеперішню заборгованість та забезпечено їх продукційну силу. На основі державного закону про спадщинні господарства земля перестала бути предметом торгу та спекуляції, а стала найбільшою цінністю нації, її добром в орудуванню Державного Стану Живителів-Хліборобів.

Так то ці два основні закони про Державний Стан Живителів та спадщинні господарства стали основою нової націонал-соціалістичної аграрної політики, що перекреслила дотеперішню кволість сільського господарства у змаганні до його незалежності від закордону та раз на завжди звільнила край від впливу біржі, капіталістів та спекулянтів на оборот землею і її плодами, а тим самим звільнила селянство від усіх зайвих і шкідливих впливів, що його ослаблювали фізично, матеріально і морально.

Ці закони називають у Німеччині «визволенням селянства 1933 року». Треба визнати, що така назва є дійсна, бо ці два основні закони в корені змінили дотеперішнє становище селянства і хліборобського стану, і докорінно змінили цілу структуру різних ділянок сільсько-господарської продукції та привели до упорядкування сільсько-господарського ринку.

Тому обговорення цих двох основних законів, що торкаються нового ладу німецького селянства разом з тими розпорядками чи законами, що їх доповнюють, є необхідне для з'ясування нової організації селянства і сільського господарства та нової аграрної політики Третьої Німеччини.

IV. ЯК ЗОРГАНІЗОВАНИЙ ДЕРЖАВНИЙ СТАН ЖИВИТЕЛІВ

Державний Стан Живителів (Reichsnährstand) спирається на такому законі і розпорядках:

1) Закон про тимчасову будову Державного Стану Живителів та засоби для упорядкування ринку і цін на хліборобські продукти з 13 вересня 1933 року,

2) Перший розпорядок про тимчасову будову Державного Стану Живителів з 8 грудня 1933 року та два доповнюючі цей розпорядок даліші розпорядки з 26 квітня 1935 року та 16 лютого 1939 року,

3) Другий розпорядок про тимчасову будову Державного Стану Живителів з 15 січня 1934 року,

4) Третій розпорядок про тимчасову будову Державного Стану Живителів з 16 лютого 1934 року,

5) Четвертий розпорядок про тимчасову будову Державного Стану Живителів з 5 лютого 1935 року,

6) Розпорядки про введення закону та згаданих розпорядків для країв, що їх влучено до Райху по виданню цих законних постанов, а саме, для Саарлянду з 25 лютого 1935, Австрії з 14 травня 1938 для Судетського краю з 19 жовтня 1938, для Мемеля з 23 березня 1939, для Данцігу з 1 вересня 1939 та для з'єднаних східних областей з 10 січня 1940 р.,

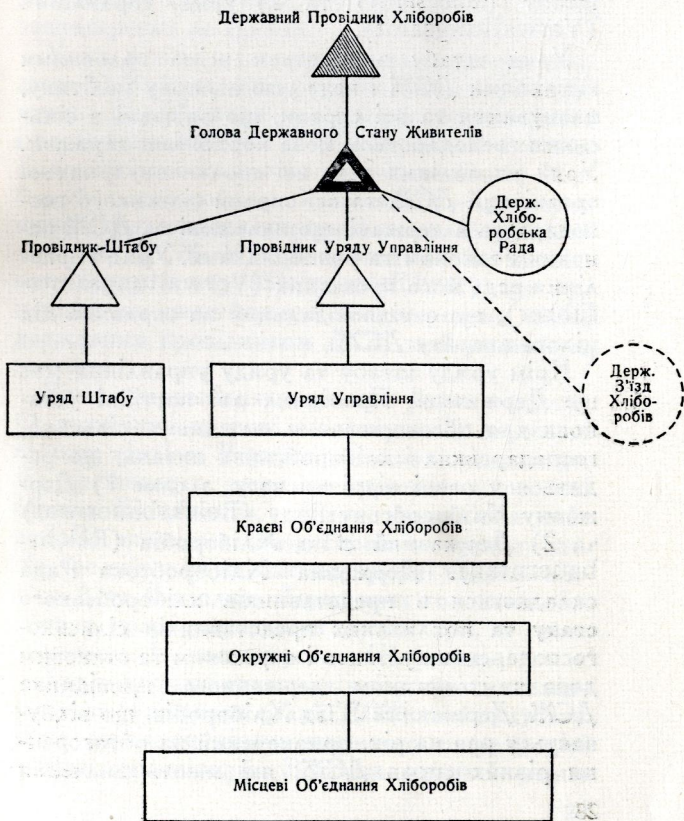
7) Розпорядки Державного Міністра Вживлення з 19 вересня 1933 та Державного Провідника Хліборобів з 4 лютого 1935, 6 листопада 1935 та 1 вересня 1937 р.

На основі цього закону, поданих розпорядків та запоряджень подамо, як зорганізований цілий апарат Державного Стану Живителів.

У проводі Державного Стану Живителів (скорочено ДСЖ) стоїть Державний Провідник Хліборобів (Reichsbauernführer). Провідник має постійного заступника, що називається Державним Головою ДСЖ (Reichsobmann des Reichsnährstandes), який заступає провідника у доручених йому справах, зокрема в усіх справах, що відносяться до звичайної праці ДСЖ.

Державний Провідник Хліборобів має для своєї праці два окремі уряди, а саме: 1) уряд

I. Будова Державного Стану Живителів

штабу (Stabsamt) та 2) уряд управління (Verwaltungsamt).

Уряд штабу займається всіма головними питаннями ДСЖ і веде усю аграрну політику, планування та всі справи, що зв'язані з сільським господарством поза кордонами держави. Уряд управління веде всі справи внутрішньої організації ДСЖ та всі справи сільського господарства в державі, що наложені на ДСЖ основним законом та розпорядками. Уряд управління веде його провідник (Verwaltungsamtsführer), що є відповідальний за справний хід цілого апарату ДСЖ.

Крім уряду штабу та уряду управління має ще Державний Провідник дві постійні установи для обговорювання важливих сільськогосподарських і хліборобських питань, що радяться у певні відрізки часу, а саме 1) Державну Хліборобську Раду (Reichsbauernrat) та 2) Державний З'їзд Хліборобів (Reichsbauerntag). Державна Хліборобська Рада складається з представників хліборобського стану та покликаних представників сільськогосподарських установ і є фаховим та становим дорадчим органом державного провідника ДСЖ. Державний З'їзд Хліборобів, що відбувається раз на рік, призначений на обговорення різних справ ДСЖ, які мають значення

для загалу хліборобів, або цікавлять сільське господарство як цілість.

Уряд штабу ділиться на такі чотири відділи: 1) Забезпечення проживлення нації і держави, 2) Питання народного господарства і аграрної політики, 3) Міждержавні питання сільського господарства та хліборобів, 4) Хлібороби і хліборобство. Уряд штабу — це кермо всієї сільсько-господарської та хліборобської політики ДСЖ. У його проводі стоїть провідник Уряду штабу (Stabsamtsführer), що відповідає за свою працю безпосередньо перед державним провідником ДСЖ та його заступником.

Уряд управління має два роди відділів: 1) внутрішні головні відділи та 2) державні головні відділи. Внутрішні головні відділи це: А) організація, загальне управління, особові справи, Б) фінанси, справи управління майном, В) преса, освідомна справа та пропаганда. На час війни об'єднано внутрішні головні відділи А та Б в один. Державних головних відділів в уряді управління є теж три, а саме: І. людина, ІІ. господарство, ІІІ. ринок.

Три внутрішні головні відділи мають за завдання організувати цілий ДСЖ та завідувати усіма справами цілого широкого апарату цієї великої організації. Зокрема великої уваги

треба для наладнання внутрішньої справності усіх урядів ДСЖ, починаючи від центру й кінчаючи кожним найменшим селом. Усі клітини ДСЖ мають свої канцелярії і своїх урядовців, ведуть свої окремі справи управління та справи фінансові. Усе це керується трьома внутрішніми відділами уряду управління. Коли до цього додати, що широко поставлена освідомна справа, а сюди належить говорене слово, радіо, зібрання, курси тощо та поважно поставлена хліборобська преса належать саме до справ цих трьох головних відділів, то можемо собі уявити, якими широкими та розлогими є ділянки праці уряду управління. На ньому спирається весь апарат ДСЖ та його правильне і своєчасне функціонування.

Три державні головні відділи уряду управління мають за завдання порядкувати фаховими сільсько-господарськими справами ДСЖ.

Перший головний державний відділ, що займається людиною, має за завдання створити з дотеперішніх сільських господарів міцний стан хліборобів, що є основою сили нації. В цьому відділі проводиться в життя ідея «крови та землі», що є вихідною для порядкування усіх справ сільського господарства. Цей відділ має за завдання творити на основі державного закону про спадщинні господарства но-

вий земельний порядок. В цьому відділі розпрацьовують плани і переводять їх в життя про піднесення людини — хлібороба — до тієї висоти, на якій він має стояти, як головний основник німецької нації. Тут переводяться усі заходи, які мають на меті скріплення хліборобської сім'ї та збереження її життєвої сили. Це один з найважливіших відділів уряду управління ДСЖ, бо він має опікуватися найбільшою цінністю ДСЖ, якою є хлібороб та його сім'я.

Другий державний головний відділ займається опікою над господарством німецьких хліборобів. Сюди входять усі заходи для піднесення рівня сільсько-господарської культури, а також ціла низка заходів громадської агрономії з усіма її ділянками та методами праці. До цього відділу належить ведення так званої «боротьби за врожай» (Erzeugungsschlacht), що має за завдання в ім'я незалежності Німеччини від закордону піднести врожай та сільсько-господарську продукцію всіх інших ділянок на відповідну висоту. Отже цей відділ має передусім розпрацьовувати та переводити в життя плани всіх ділянок сільсько-господарської техніки. В допомогу цій справі притягає відділ усі наукові та досвідні сільсько-господарські установи, наукових робітників та фа-

хівців і цілу службу сільсько-господарських дорадників (Beratungswesen), що разом стають на послуги ідеї збільшення врожаю. Словом уся сільсько-господарська продукція належить до програми праці цього другого державного головного відділу ДСЖ.

Третій головний державний відділ в уряді управління ДСЖ займається ринком. Сюди входить поряdkування сільсько-господарським ринком на основі докладного планування та розбудови цього ринку в такому напрямі, щоб він був осередком розподілу усіх сільсько-господарських продуктів для цілої держави. Сюди отже належать не тільки справи поодиноких господарів-хліборобів, але також сільсько-господарських кооперативних об'єднань, господарських союзів та об'єднань, що торгують продуктами села чи їх перероблюють, фахових господарських об'єднань ітд., які на основі за-сади, що тільки хліборобський світ має сам керувати збутом і розподілом своїх плодів, також об'єднані поруч з хліборобами в ДСЖ. До цього третього відділу належить теж дуже важлива справа устійнювання цін на продукти так для продуцента-хлібороба, як також для купців чи інших перепродавців, устійнювання цін на ці плоди для їх консументів. У цьому звені організації ліквідують визиск хлібороба

купцями, спекуляцію сільсько-господарськими плодами, лихий вплив біржевиків, що не мали нічого спільного з хліборобством, та охороняють консумента перед зависокими цінами на товари щоденної потреби. Цей відділ веде отже попри нормування інших ринкових справ передусім політику збуту і розподілу сільсько-господарських плодів та політику справедливих цін на продукти села. Нічого дивного, що цей відділ своїм питомим тягарем найважливіший серед фахової праці ДСЖ.

У проводі поодиноких відділів ДСЖ стоять керманичі, що мають при собі прибічні ради із фахівців, кожна з яких складається з 10 осіб. Ці фахівці дораджують керманичам відділів в усіх справах їх ресорту.

Цей керівний апарат ДСЖ розташований по всій країні у вигляді Крайових Об'єднань Хліборобів (Landesbauernschaften), Окружних Об'єднань Хліборобів (Kreisbauernschaften) та Місцевих Об'єднань Хліборобів (Ortsbauernschaften), організованих за тим же зразком.

У проводі Крайових Об'єднань Хліборобів стоїть у кожному краю крайовий провідник хліборобів (Landesbauernführer), що так само, як у центрі ДСЖ, має свого заступника, який називається крайовим головою хліборо-

бів (Landesobmann) та завідує Крайовим Урядом Хліборобів. Крайовий Уряд Хліборобів має головний відділ управління, який виконує усі ті функції на території краю, що їх для цілої держави виконують три внутрішні головні відділи, а крім того має три головні крайові відділи, що змістом своєї праці відповідають трьом державним головним відділам ДСЖ: людина, господарство, ринок. Крайовий провідник хліборобів має для своєї поради Крайову Хліборобську Раду (Landesbauernrat) та Крайовий З'їзд Хліборобів (Landesbauerntag). Завдання Крайового Уряду Хліборобів є ті самі, що ДСЖ, одначе тільки на території одного краю. У проводі поодиноких відділів Крайового Хліборобського Уряду стоять керманичі, з яких кожний має, так як у ДСЖ, прибічну Раду зложену з десяти фахівців; в цей спосіб і тут гарантовано, що вся праця буде іти фахово і планово.

В округах відповідником Крайових Об'єднань Хліборобів є Окружні Об'єднання Хліборобів, що ними керує окружний провідник хліборобів (Kreisbauernführer). Він має також свого заступника (Kreisobmann), який одначе надалі не буде більше покликуваний, а буде ним один із керманичів відділів. Уряд Окружного провідника хліборобів має три го-

ловні відділи, завдання яких є такі на округу, як державних головних відділів I, II, III ДСЖ на державу чи в Крайовім Хліборобськiм Уряді на край. Немає тут відповідника до внутрішніх головних відділів ДСЖ.

У місцевостях є Місцеві Об'єднання Хліборобів (Ortsbauernschaften), що об'єднують усіх хліборобів даного села, а в їх проводі стоїть місцевий провідник хліборобів (Ortsbauernführer).

Так отже ДСЖ розбудований поземо в уряд штабу та уряд управління з усіма їх відділами і має в своєму розпорядженні Державну Хліборобську Раду і Державний Хліборобський З'їзд. Крайові і Окружні організації ДСЖ мають подібну, хоч зменшену відповідно, позему будову своїх органів.

Поземо цілий ДСЖ розходитьс'я через крайові, окружні та місцеві організації в цілій державі та охоплює цілість сільського господарства Німеччини.

В такий спосіб ДСЖ обіймає і цілість змісту і цілість зацікавлених людей своєю працею і є єдиним публічно-правним органом, що вступає цілість сільсько-господарських справ у державі. Таке тотальне охоплення усіх сільсько-господарських справ дає можливість ДСЖ зайнятися не тільки великими, але навіть і най-

меншими справами сільського господарства та
бути дійсним керманичем цілого сільського
господарства, сільсько-господарського ринку
і всіх інших справ, що як-небудь зв'язані зі
селом.

V. ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ, ЧЛЕНИ, ФІНАНСИ І СУДИ ДЕРЖАВНОГО СТАНУ ЖИВИТЕЛІВ

Вже в першому розпорядженні про будову ДСЖ сказано, що ДСЖ заступає німецьке хліборобство та німецьке сільське господарство включно з німецькими сільсько-господарськими кооперативами, сільсько-господарською торгівлею та усіх, що переробляють або ушляхетнюють сільсько-господарські продукти. ДСЖ є одночасно самоуправною установою в розумінні публічного права.

ДСЖ є корпорацією і в тому розумінні граює для загальної справи (публічного інтересу) та має спеціальні права. Одно з найважливіших прав, які має ДСЖ, як публично-правна установа — це примусове членство. До ДСЖ належать силою постанови закону всі ті, яких він зарахує у свої члени. Рівночасно має ДСЖ право накладати на своїх членів податки та інші тягарі, а ці податки стягаються так, як усі інші приписані державою податки.

ДСЖ має право іменувати і вдержувати власних службовиків та урядовців і має для них окремо визначену платню, яку покриває з власного бюджету.

ДСЖ має також право установляти два роди судів, а саме: станові суди — для збереження станової хліборобської честі своїх членів, мирові суди — для урегулювання усіх спірних справ між своїми членами, або справ, які могли б виникнути на основі розпоряджень яко-інебудь влади ДСЖ щодо поодиноких членів. Кожний член ДСЖ має право користуватися обома родами судів при ДСЖ.

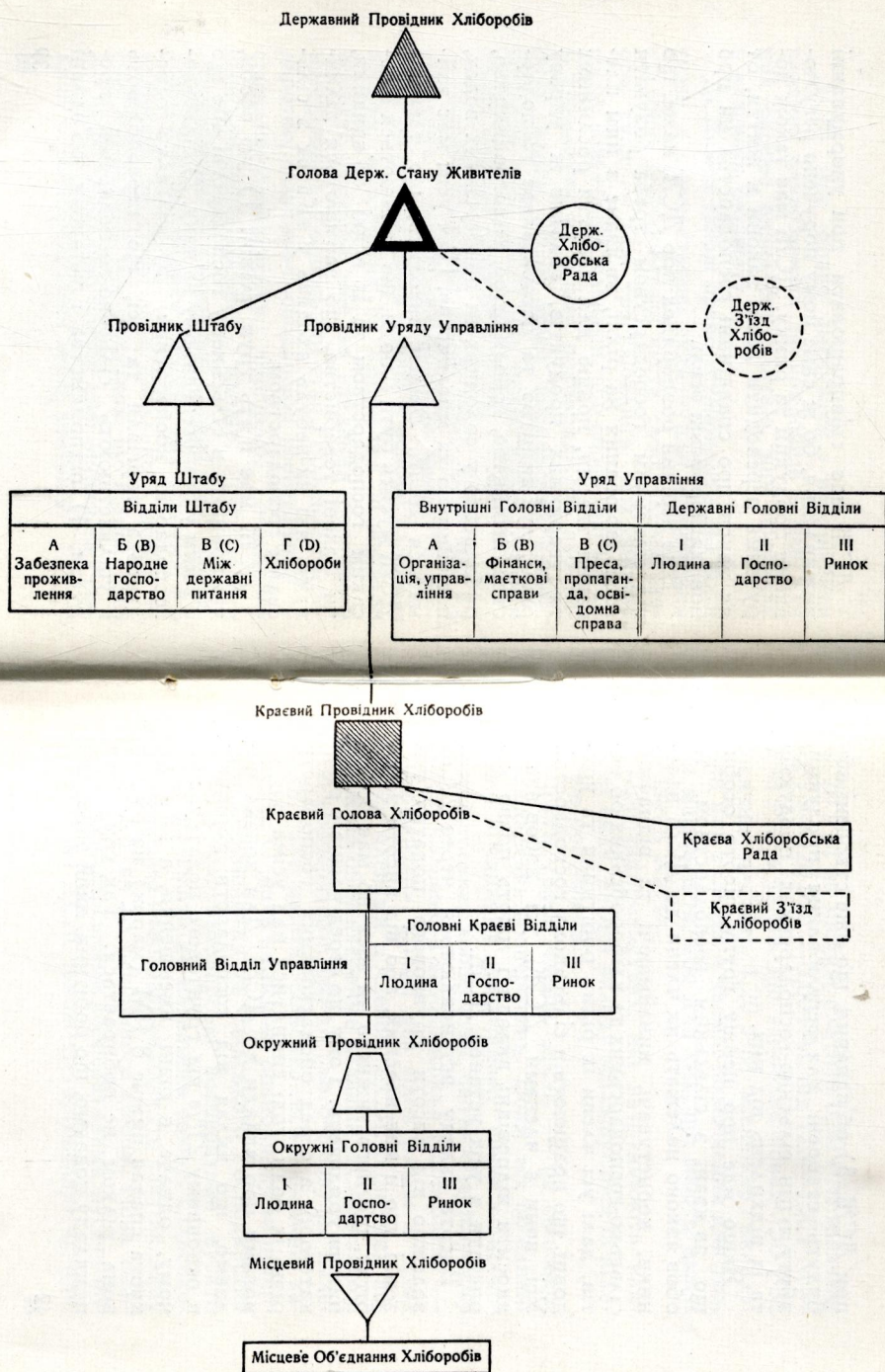
Головні завдання ДСЖ такі: ДСЖ має за завдання у відповідальності за народ та державу об'єднати своїх членів в основу для розбудови, вдержання та зміцнення німецького народу. Зокрема має за завдання розвивати німецький хліборобський стан і сільське господарство, сільсько-господарські кооперативи та сільсько-господарську торгівлю, переробку сільсько-господарських плодів, регулювати господарські та товариські справи своїх членів, дбати про вирівнювання змагань тих усіх сил, що належать до ДСЖ, для загального добра та сприяти владі в усіх питаннях, що відносяться до ДСЖ, а головно даючи свої оцінки та ставлячи в розпорядження своїх знатоків.

ДСЖ має співпрацювати при унормуванні виживлення, бо ж саме йому поручено регулювання продукції та ринку. ДСЖ має також доручення переводити деякі закони в життя, от як закон про спадщинні господарства чи про нові хліборобські оселі.

Вже перший розпорядок про ДСЖ каже, що під сільським господарством треба розуміти господарювання на ріллі, зв'язане з ним плекання тварин, працю для добуття рослинних та тваринних продуктів, головно ж управу ріллі, луківництво та пасовиськове господарство, лісництво, городництво, виноградарство, рибальство у солодких та прибережних водах, пасічництво та мисливство. Цим усім має займатися ДСЖ. Звідси виходить, що членами ДСЖ мусять бути і люди, що займаються сільським господарством та їх всякі об'єднання, чи фахові товариства, що займаються ділянками, які як-небудь входять у зв'язок з сільським господарством.

ДСЖ має п'ять груп членів: 1) усі особи, що працюють в сільському господарстві або що є з ним у безпосередньому зв'язку, 2) сільсько-господарські кооперативи, 3) сільсько-господарська торгівля та усі, що переробляють і ушляхетнюють сільсько-господарські продукти, 4) підприємства і установи, об'єднані

II. Праця Державного Стану Живителів

при ДСЖ, 5) об'єднання, що вже створені або будуть створені для регулювання продукції, збуту і цін сільсько-господарських продуктів та їх відхилень від них.

Якщо йде про першу групу, цебто особи, що зв'язані з сільським господарством, то обов'язково належать як члени до ДСЖ власники, користувачі, винаймаючі та віднаємці сільсько-господарських та хліборобських об'єктів, далі усі члени їх рідні, робітники та урядовці, що працюють в сільському господарстві. Усі вони є членами ДСЖ, усі зобов'язані вносити відповідні вклади і мають право користуватися з усіх установ ДСЖ.

Висота вкладу встановлюється через ДСЖ залежно від висоти ґрунтового податку тієї землі, що її має власник, або від висоти заробітку, що його тижнево чи місячно має робітник чи урядовець. Тому що серед членів є різні категорії, а серед оподаткованих господарств різні їх роди, годі спинятися над усіма постановами про вклади до ДСЖ. Для зразка подаємо, що вклад від господарств дорівнює в основному 21% від ґрунтового податку, причому, однак, є різні зменшення, а коли ця квота спадає нижче 8 РМ (марок) на рік, то вона цілком не побирається. Так само для прикладу подаємо, що робітник, який заробляє

до 70 РМ на місяць, платить 0,30 РМ місячно, від 70—120 РМ—0,60 РМ, від 120—150 РМ—0,90 РМ а такий, що заробляє понад 150 РМ місячно платить 1,20 РМ місячною вкладу. При цих вкладах є чималі полегшення для тих, що мають діти, або для тих, що мають важчі умовини життя.

При підприємствах, які затруднюють найману силу, висота вкладу збільшується із кількістю робітників.

Друга група членів ДСЖ — це сільсько-господарські кооперативи. Вони всі об'єднані тепер в єдиному ревізійному союзі сільсько-господарських кооператив, цебто «Державному Союзі Сільсько-Господарських Кооператив — Райффайзен». Цілий цей союз разом з усіма своїми членами є членом ДСЖ. Крім цих кооператив обов'язковими членами ДСЖ є також такі кооперативи, що до цього союзу не належать, але мають сільсько-господарський характер. Одначе на основі розпорядку міністерства Виживлення та Сільського Господарства усі сільсько-господарські кооперативи мусять тепер належати до названого союзу. Сільсько-господарські кооперативи платять таку вкладку до ДСЖ як до ревізійного союзу. Поза сільсько-господарськими кооперативами мусять належати до ДСЖ також ті торговельні чи кре-

дитові установи, які призначені для праці з кооперацією. Відносно сільсько-господарської кооперації, то ДСЖ має на неї великий вплив, а державний провідник хліборобів може жадати кожногочасного скликання загальних зборів, усувати керівні органи, відмовити членові керівного органу чи директорові права ведення кооперативи ітд. Ці свої права він може передати своєму заступникові, а цей окремо довіреній особі, якою є тепер керманич згаданого вище єдиного ревізійного союзу усіх сільсько-господарських кооператив.

Третя група членів ДСЖ — це усі особи, установи чи підприємства, що займаються сільсько-господарською торгівлею, переробкою та ушляхетненням сільсько-господарських продуктів. Ця група поділена на 10 окремих господарських груп, що знову поділені на багато підгруп. Кожна група із десяти ділиться на таку підгрупу, що належить виключно до ДСЖ та на таку підгрупу підприємств чи осіб, яка належить і до ДСЖ і до інших станових об'єднань, головню ж купецьких, промислових чи ремісничих. Вклади для цієї групи членів устійнені окремими приписами, бо вони дуже різні, відповідно до прямої праці, величини підприємства, зарібкових можливостей тощо.

До четвертої групи членів ДСЖ належать такі об'єднання, союзи чи товариства, що мають за завдання піднесення господарського, фахового та культурного рівня їх членів. До них належать переважно тільки індивідуальні члени ДСЖ. Для прикладу наведемо, що сюди належать: Союз Німецьких Агрономів, Союз Службовиків Сільського та Лісового Господарства, Товариство Допомоги Внутрішній Колонізації і їм подібні.

Остання п'ята група членів — це ті об'єднання, що створилися для регулювання продукції, збуту та цін. Сюди належать всі об'єднання, що мають яке-небудь відношення до поданих ділянок праці. Вони потрібні головню у праці державного головного Відділу III — організація ринку, бо здебільшого це союзи фахових купців чи купецьких товариств, що займаються торгівлею сільсько-господарських продуктів.

ДСЖ має право приймати усіх правних осіб у свої члени або давати дозвіл на їх існування, бо без членства в ДСЖ існування сільсько-господарських кооператив, товариств, об'єднань чи союзів — неможливе. ДСЖ може виключити правну особу зі своїх членів, але тоді ця особа перестає цілком існувати як господарська одиниця і мусить ліквідуватися,

якщо її характер такий, що зобов'язує її бути членом ДСЖ. ДСЖ має право творити власні мирові суди для нормування справ між своїми членами, з яких найважливішими є мирові суди для сільсько-господарського ринку та роз'ємчі суди для спорів при доставі сільсько-господарських продуктів. Одні і другі суди цілком незалежні у своїх вироках, а відклик (апеляція) в'д них є тільки до головного мирового суду при ДСЖ і то тільки в окремо визначених важливих справах. Справи що підлягають компетенції ДСЖ, не можуть бути суджені звичайними судами і цілком виключені з їх компетенції. Суддів для усіх судів ДСЖ іменує державний провідник хліборобів або визначений ним уповноважений. Ці суди є ніби окремими публічними надзвичайними судами, бо їх вироки є остаточні, за винятком відклику в деяких справах до вищого мирового суду ДСЖ, про що ми вже згадували. Суди є двох родів, а саме: суди для торговельних і господарських об'єднань, що судять справи регулювання ринку та суди при клітинах ДСЖ. До перших судів належать справи, що відносяться до спорів між поодинокими членами ДСЖ, заскарження відносно неприйняття в члени до даного об'єднання, заскарження на розпорядження цих об'єднань, а також заскарження усіх неточнос-

тей в справах достав. Ці суди мають свій осідок звичайно там, де є центр даного об'єднання, а також там, де є осідок філій цих об'єднань.

Суди при самому ДСЖ мають за завдання розглядати заскарження проти виданих постанов самим ДСЖ, головно постанов щодо порядкових кар та постанов проти устійнення цін для поодиноких підприємств, торговельних об'єднань, купців ітд. Ці суди мають свій осідок звичайно в місцевостях, де є крайові об'єднання хліборобів.

Одні і другі суди мають свої окремі постанови щодо ведення справ, виміру і висоти кар ітд.

З цього короткого перегляду правного становища, членів, фінансів і судівництва ДСЖ видно, що та публічно-правна організація є цілком самостійною у виконуванні усіх завдань, які наложено на неї так у ділянці об'єднання і охорони хліборобського стану, як також охоплення усіх ділянок сільського господарства.

VI. ЯК ПРАЦЮЄ ДЕРЖАВНИЙ СТАН ЖИВИТЕЛІВ

Ми згадували вже, що вся праця ДСЖ, яку він проводить назовні, відбувається в рямцях трьох головних державних відділів, що займаються людиною, господарством та ринком.

Перший Головний Державний Відділ ДСЖ (відділ I), що займається людиною-хліборобом, має своїм головним завданням упорядкувати земельні справи. Найважливішими з них є упорядкування земельної власности, створення спадщинних господарств, створення нових господарств шляхом внутрішнього оселення, упорядкування справи сільських робітників та створення нової, здорової хліборобської спільноти у кожному селі. Поза цим перший відділ займається зокрема працею сільських жінок, хліборобським вишколом молоді та усіма справами, що мають на меті створити з мешканця села і його сім'ї справжнього хлібороба.

Перший відділ поділений на такі підвідділи *:

ІА (А): Зберігання чистоти крові та праця над задержанням хліборобських родів та сім'ї. Сюди належать також усі праці, що відносяться до вибору власників спадщинних господарств та збереження правильного розвитку хліборобської сім'ї.

ІБ (В): Праця над збереженням і створенням спільноти праці у сільському господарстві. Сюди належить скеровування молодого хліборобського покоління на фахове навчання, дбання про відповідне розміщення фахових сільсько-господарських сил, соціальна охорона сільсько-господарських робітників, робітниче сільсько-господарське право, соціальна опіка над робітниками, забезпечення робітників на випадок нещастя, хвороби та смерті. В цьому підвідділі опрацьовують та переводять в життя усі ті заходи, що мають за завдання створити з господаря-хлібороба, його сім'ї та челяді і робітників одну хліборобську родину, що працює на одному господарстві.

* Кожний підвідділ означений числом відділу та великою німецькою літерою, яку подаємо в дужках.

ІВ (С): Усі справи, зв'язані з сільським жіноцтвом, головно ж звільнення жіноцтва від дотеперішнього надмірного і несправедливого обтяження працею у сільським господарстві та залишення жінкам часу бути матір'ю і виховницею молодого покоління. З цим зв'язане школення молодих матерів, опіка над матір'ю і дитиною, фаховий дошкіл у сільському господарстві та у догляді й вихованні дітей.

ІГ (D): Тут зібрані усі справи хліборобської молоді, що є найбільшою цінністю для хліборобства і нації. Сюди входять усі заходи до того, щоб хліборобська молодь виростала на здорових і свідомих хліборобів та добрих громадян Німеччини. Тут також працюють над тим, щоб молодь дістала відповідне заняття та інший фаховий вишкіл, якщо б вона не мала залишитися на господарстві.

ІД (E): В цьому підвідділі зібрана уся фахова освіта та школення поодиноких груп сільського населення, організація хліборобських клітин у краю ітд. Цей відділ дбає, щоб так хлібороби, як їх жінки й діти дістали своє фахове знання.

ІЕ (F): Цей підвідділ дбає про всі справи так званого творення нового німецького хліборобства. Сюди належить внутрішня колоні-

зація і розселення хліборобів на нові землі, добір цих хліборобів та посередництво у купівлі і творенні нових господарств.

ІЄ (G): Підвідділ права. Тут опрацьовують усі правні питання, що відносяться до спадщинного права, користування землею, обтяження і заборгованости господарств, купівлі й продажу землі тощо.

Головний державний відділ І має передусім створити новий земельний порядок. Сільське господарство мусить мати сильні спадщинні господарства, що їх вже тепер є у Німеччині в давніх передвоєнних межах 685.000 і займають вони вже 58% усієї сільсько-господарської ужиткової площі. Дальші спадщинні господарства творяться поступнево, а найменше їх є ще там, де є великі господарства, бо спадщинні господарства не можуть переступати площі 125 гектарів. Одначе не тільки цими спадщинними господарствами обмежується новий земельний порядок. На основі закону з 26 січня 1937 року всяка купівля чи продаж землі потребує дозволу, а настанови для цього дає власне головний відділ І ДСЖ.

Цей відділ визначає також усі умови винайму землі, що дуже розповсюджені в околицях, де є дрібні несамовистачальні дефіцитні господарства, що донаймають землю. Нині 1,45 мі-

ліонів господарств донаймає 4,4 мільйони гектарів землі, тобто 48⁰/₁₀₀ селянських господарств донаймає 16,6⁰/₁₀₀ всієї сільсько-господарської ужиткової площі та платить за це на рік біля 300 мільйонів РМ. Усі піднаємці охороняються окремими постановами, про порядок яких дбає саме цей відділ.

До нового земельного порядку належить теж розв'язання так званих «фідеїкомісів», цебто великих шляхетських господарств, котрі з роду в рід переходили, як власність тієї самої шляхетської сім'ї, а були загосподарювані звичайно не власником, а найманими урядовцями. Уодностійним законом з 6 липня 1938 року ліквідовані ці родові господарства, що їх площа займає 1,77 мільйонів гектарів землі, а на них будуть поселені хлібороби, що дістануть спадщинні господарства.

До праць цього відділу належить теж творення нових господарств, але не одинцем, а цілими селами. До 1937 року утворено в цей спосіб біля 19.000 господарств з 520.000 гектарами землі. Крім цього переводиться в широкому розмірі додатковий приділ землі для дрібних господарств, щоб зробити їх самовистачальними. Це внутрішнє поселення (внутрішня колонізація) і творення нових осель переводиться перш за все у нововідзисканих

східних частинах держави. Для цієї справи потрібне окреме планування та фінансування, що власне робить цей відділ.

До нового земельного порядку належить теж створення нової садибної спільноти. Власник, його сім'я та постійно зайнята у нього челядь (робітники) творять разом одну спільноту праці, що разом живе в одному домі, разом працює та разом ділиться доходами з господарства. На загалом три мільйони власників господарств у Німеччині (в давніх межах) працювало на господарствах разом з ними кругло 6,4 мільйонів членів їх сім'ї, кругло 2 мільйони робітників, що були постійно зайняті у господарствах та 0,8 мільйона робітників, що працювали у господарствах тільки в час жнив чи інших важливих робіт. Хоч із цієї великої армії трудових людей у сільському господарстві є одні власниками, а другі тільки помагають їм у праці в господарствах, то всі вони не мають різнитися між собою, а разом творити один стан хліборобів.

Такий порядок праці у сільському господарстві є першим ступнем до того, щоб з цього села створити не низку окремих господарств, а одну сільську збірноту, що разом працює, разом турбується за кращий врожай, взаємно одна одній допомагає. Тіль-

ки так розуміє нова Німеччина село і хлібороба, і тільки шляхом найтіснішого зв'язання усіх, що працюють в сільському господарстві, з землею і селом бачить запоруку правильного розвитку сільського господарства та тривкої могутності хліборобського стану.

Другий Головний Державний Відділ ДСЖ (відділ II) має за завдання займатися самим господарством, цебто піднесенням сільсько-господарської культури і збільшенням сільсько-господарської продукції. Він має ось які підвідділи:

IIА (А): Фаховий хліборобський вишкіл та фахова порада. Сюди належить сільсько-господарське шкільництво, курси, усі заходи громадської агрономії для піднесення рівня сільсько-господарської культури.

IIБ (В): Підвідділ організації господарств, що займається усіма справами ведення та організації господарств, ведення так званої господарської карти (Hofkarte) та окружної господарської карти (Kreiswirtschaftsmappe), оцінкою землі, справами цін, податків, кредитів.

IIВ (С): Управа ріллі й рослин, що до неї належать усі справи зв'язані з обробітком та угноєнням ґрунту, справа посівного зерна і його оцінки, справа планування відповід-

них рослин до управи, справа управи травника (луги та пасовиська), охорона рослин, перед хворобами та шкідниками і все інше, що належить до культури сільсько-господарських рослин.

ІІГ (D): Плекання сільсько-господарських тварин, отже коней, великої рогатої худоби, овець, свиней, дрібних тварин, керування виховом племінного матеріалу, забезпечення кормової бази для тварин, ветеринарія.

ІІД (E): Городництво і садівництво, разом з насінництвом та розсадниками овочевих дерев.

ІІЕ (F): Лісництво, отже нагляд над лісовирощенням у приватних лісах, оцінка лісу, лісокористування, охорона лісу та всі інші питання лісництва.

ІІЄ (G): Техніка в сільському господарстві, отже всі заходи, щоб сільське господарство мало відповідну кількість і відповідних машин та знаряддя, справи перевірки машин, справи техніки і усправнення праці, справи електричного струму в сільському господарстві та всі інші справи, зв'язані з технікою хліборобства.

ІІЖ (H): Сільське домашнє господарство, куди належить праця над наладнанням та

керуванням жіночого господарства, вишкіл у цьому напрямку та доставка відповідного домашнього приладдя.

ІІЗ (І): Сільсько-господарське будівництво у найширшому обсязі отже проектування і будова нових будинків, перебудова давніх та всі питання будівельної техніки й оцінки.

ІІК (К): Виноградарство, отже питання, зв'язані з управою винної лози, охороною винограду та переробкою овочів.

Як видно із цього, праця Головного Державного Відділу ІІ є дуже широка, бо обіймає усі ділянки техніки сільського господарства. До цього відділу належить піднесення цілої сільсько-господарської продукції та забезпечення краю необхідними харчами для людности й держави.

Як виглядає результат цієї праці, можна бачити з того, що з дуже важної ділянки, а саме привозу кормів для худоби, який ще перед приходом націонал-соціалістів до влади дорівнював щорічно 7 мільонам тон, сьогодні дорівнює ледве 2,5 мільонам тон щорічно. Збір картоплі, що у 1932 році дорівнював 43,9 міл. тон — піднісся у 1938 році до 50,5 міл. тон. Збір льону (непереробленого) піднісся з 15.600 тон у 1933 р. до 145.900 тон у 1938 році. Так і в усіх інших ділянках сіль-

сько - господарської продукції. Розвинена в широкому масштабі боротьба за врожай робить сільське господарство Німеччини чимраз більше незалежним. Висока сільсько-господарська техніка на підставі чималих здобутків сільсько-господарської науки дає чимраз більшу кількість сільсько-господарських продуктів.

Однаке для впровадження відповідних засобів господарювання мусить Головний Державний Відділ II переводити також основну поправу самих господарств через з'єднання (комасацію) земель, поділених на велику кількість дрібних піль. Від 1933 року переведено з'єднання біля 500.000 га землі, при чому не тільки заощаджено при цьому велику кількість землі, що відпадала на дороги і межі, але також облегшено працю хлібороба, даючи йому господарство в одному куснику. При цьому поправлено також сам розклад і розпланування сіл та переведено відводнення або наводнення ріллі (меліорацію). Меліорацію переведено від 1933 до 1936 року на близько 1,9 міл. гектарах землі, а через відводнення узискано 750.000 гектарів ріллі придатної до загосподарювання.

Щоб піднести рівень способу господарювання, увели широку службу сільсько-гос-

подарської доради та докладне простежують кожне господарство зокрема на основі чи то сільсько-господарського книговедення, що його веде близько 50.000 господарств, чи то на основі так званої карти господарства (Hofkarte), що її заложено для кожного найменшого господарства зокрема. Ці карти господарства описують докладно ціле господарство, мають усі записи про ведення господарства та найнеобхідніші дані з статистики, а тим самим розвитку даного господарства. На основі таких докладних даних можна доцільно радити господарям, що і як вони мають у своєму господарстві робити.

З поодиноких ділянок сільського господарства треба згадати окрему підтримку тваринництва, яке обслуговують окремі державні союзи плекання різних тварин. З цих державних союзів чотири займаються плеканням коней, а по одному плеканням худоби, свиней, овець, дрібних тварин та риби. Ці справи регулює закон про піднесення плекання тварин з 17 березня 1936 року.

Дуже важною ділянкою праці Головного Відділу II є простеження та відповідний добір машин і знаряддя. У цій ділянці дуже важливим є устійнення норм, після яких мають бути вироблювані машини і знаряддя

та устійнення типів машин і знаряддя, що має бути уживане на різних землях чи при різних роботах. Все це дуже полегшує працю в сільському господарстві та робить її дуже справною.

До цього відділу належить також регулювання кредитів на сільсько-господарську продукцію, які видаються тільки за відповідним дорученням ДСЖ.

Праця Гол. Відділу II ДСЖ дуже обширна, але й надзвичайно важлива, і вона не випускає з поля зору ні одної ділянки сільського господарства та сільсько-господарської техніки.

Головний Державний Відділ III має за завдання керувати усіма справами сільсько-господарського ринку, починаючи від збирання продукції через призначення цін на продукти для продуцента, посередника і консумента, а кінчаючи на розподілі всіх продуктів сільського господарства після потреби в цій державі. Цей відділ має дуже важливе завдання, бо розпроваджує всі сільсько-господарські продукти, забираючи з місця продукції, а доводить їх до кожного консумента зокрема. Цей відділ веде отже цілу політику цін і політику товарообміну між сільським господарством і консументами.

Щоб обслужити цілу велику ділянку праці, цей головний відділ поділений на такі підвідділи:

ІІА (А): Порядкування ринку.

ІІБ (В): Допомога ринкові і ринкові об'єднання.

ІІВ (С): Кредити для с.-г. торгівлі, с.-г. індустрії та с.-г. ремесла.

ІІГ (D): Перегляд ринків, що ділиться далі на подачу товарів, рух товарів, потребу товарів та статистику ринку.

ІІД (Е): Нагляд над ринком, що має за завдання перевіряти ринкові об'єднання та протидіяти спекуляції.

ІІЗ (F): Керування ринком, що має за завдання будову фахових груп, фахових об'єднань, вишкіл їх персоналу та їх співпраці з головними об'єднаннями.

ІІЖ (G): Вирівнювання ринку, цебто співпраця з міністерством і фаховими об'єднаннями ринку для рівномірного розподілу сільсько-господарських продуктів.

Завдання Головного Відділу ІІ є, як видно з цього, дуже обширні. Іде про планове охоплення всієї сільсько-господарської продукції, що приходить на ринок та її розділення для виживлення чи інших потреб населення. Зразу зроблено пробу перевести

таке планове охоплення продукції з молоком та молочними продуктами. Для цього створено об'єднання усіх точок продажі та переробки молока, яке стало допоміжним органом для Головного Відділу III у його праці над порядкуванням молочного ринку. Згодом переведено також об'єднання інших ділянок збуту сільсько-господарських продуктів і таким способом створено 10 головних об'єднань, які не є державними і тільки співпрацюють з ДСЖ для наладнання усіх справ збуту продуктів своєї ділянки.

Головні об'єднання для збуту існують в таких ділянках: 1) збіжжя і паша, 2) тваринне господарство, 3) молочне і товщеве господарство, 4) яєчне господарство, 5) картоплі, 6) цукор, 7) городнє господарство, 8) виноградарство, 9) броварне господарство, 10) рибне господарство. Усі ці об'єднання заступають на ринку всі ділянки даної галузі і в імені всіх торгівців даної ділянки виступають перед владою. Крім цього у цих головних об'єднаннях заступлені також продуценти та представники усіх точок переробки даних продуктів. Отже такі об'єднання єднають усіх зацікавлених, від продуцента до консумента включно. Ці об'єднання мають знову свої союзи при поодиноких більших ринках,

які співпрацюють з місцевими представниками ДСЖ та влади. Ці ринкові об'єднання є публічно - правовими організаціями і ведуться на основі засади провідництва іменованими провідниками, що знову мають для доради прибічні ради з фахівців. Ринкові об'єднання працюють усі за однаковим статутом, який установає державний провідник селянства.

Треба тут зазначити, що держава створила для нагляду над згаданими ринковими об'єднаннями та для облегшення праці державних установ ще т. зв. державні централь (Reichsstellen). Таких державних централь є покищо п'ять, а саме: 1) централь для збіжжя, паші та інших рільних плодів, 2) для молока і молочних виробів, олії та товщів, 3) для яєць, 4) для тварин і тваринних продуктів і 5) для продуктів городництва і виноградарства. Усі ці централь мають право регулювати ввіз та вивіз усіх продуктів в межах держави, отже є ніби монопольними державними установами для керування закордонним і внутрішнім ринками.

Щоб представити, як виглядає зразок керування збуту і розподілу сільсько-господарських продуктів, згадаємо коротко про збіжжя.

Отже цілою збіжжевою торговельною політикою керує в імені держави державна централь для торгівлі збіжжям і іншими різними продуктами. Щоб можна було упорядкувати збіжжєвий ринок, устійнено тверді ціни на всі роди збіжжя на основі закону з 26. 9. 1933 року та на основі розпорядку з 29. 9. 1939 р. Одначе тому, що різні околиці краю мають різні умовини збуту, поділено край на т. зв. «області твердих цін», у яких назначено, які ціни будуть діяти в одних, а які в других областях. При цьому береться до уваги віддаль доставки продуцентом, кошти перевозу і т. д. Для прикладу наводимо, що ціна жита у році 1936/37 збільшувалася в поодиноких областях, яких було 19, в кожній черговій області приблизно на 1 РМ за тону.

Одначе крім різниці цін на збіжжя в поодиноких областях, була також для всіх областей різниця в поодиноких місяцях. Так, жито в 1936/37 р. коштувало в областях 1 і 19 [1 — Горішній Шлеськ, 19 — Надренія] за тону в РМ:

	сер- пень	жов- тень	гру- день	лютий	квітень	чер- вень
Область 1	145	149	163	157	161	165
Область 19	165	169	173	177	181	185

Звідси видно, як підносилася ціна збіжжя з місяця на місяць і як той хлібороб, який пізніше продавав своє збіжжя, діставав за нього вищу ціну. Видно тут також різницю цін між хліборобською і промисловою областю. В цей спосіб устійнено тверді ціни на інші роди збіжжя, але також зроблено відповідне ступенювання цін залежно від місцевости і часу відстави. Кожний хлібороб має доставляти збіжжя в своїй області, але він не зв'язаний часом, коли має його доставити. Якщо йому потрібні гроші, то може доставити збіжжя зараз, після збору врожаю, якщо гроші зараз по жнивах йому не потрібні, то може доставити збіжжя пізніше й тоді дістати за нього вищу ціну.

Так само устійнені ціни для купців та ціни, які купці мають брати при продажі купленого ними збіжжя. Так замкнено цілий круг зацікавлених, устійнено для всіх ціни, виключено спекуляцію і допроваджено збіжжя по справедливих цінах від продуцента-хлібороба до консумента. При цьому треба підкреслити, що ціни за перемелювання збіжжя, за муку та побічні продукти млинарства також докладно устійнювані через ДСЖ, а саме його Головний Відділ III, при допомозі головних збіжжевих ринкових об'єднань та під доглядом державного збіжжевого централю. Тому що всі ці уста-

нови є під безпосереднім впливом хліборобів, треба припускати, що ціни, устійнювані в такий спосіб, є найсправедливіші для хлібороба. Знову ж тому, що Головний Відділ III ДСЖ сам докладно керує ринком — ціни для консументів є також справедливі. І дійсно, від 1933 року ціни на збіжжя для хліборобів значно зросли, а ціни на хліб для консументів помітно знизилися. В такий спосіб праця Головного Відділу III безпосередньо приносить користь і хліборобам і консументам.

Ми подали приклад регулювання цін на збіжжя. В подібний спосіб, але інакший в кожному випадку, визначаються також ціни на інші продукти сільського господарства, тварин, м'ясо, вовну, льон та коноплі, молоко і масло, товщі тощо. При кожному продукті звертається увага передусім на те, щоб хлібороб дістав якнайвищу ціну, щоб він знав, що ця ціна тверда, непорушна, щоб він мав відповідну основу для своїх господарських обрахунків на майбутнє. Знову ж завдяки регулюванню ринку консумент дістає усі сільськогосподарські продукти також по докладно визначених твердих цінах, які є нижчі, ніж раніше; він теж може відповідно обрахувати свої видатки, і ніколи він не знає хитання цін. Оце і є завдання Головного Відділу III ДСЖ.

В цьому розділі спинилися ми коротко на тому, як працює у різних ділянках ДСЖ. Не могли ми докладніше спинитися над цією цікавою працею, широкою в своїм розмірі та дуже важливою своїм змістом, працею, яка зрештою цілком змінила становище німецького сільського господарства та німецького хлібороба. Праця ДСЖ поступово, але певно скерована на те, щоб створити нове німецьке село з його новим становим, суспільним, господарським та культурним обличчям, щоб створити з дотеперішнього селянства потужний стан хліборобів, що був би основою життя і сили німецької нації і держави. Тому то ДСЖ є такою важливою установою в усіх своїх клітинах та уладженнях. ДСЖ — це єдина, всеобіймаюча організація цілого німецького сільського господарства, що є великою, але справною машиною у творенні нового життя цілої держави.

VII. ПРО СТВОРЕННЯ ХЛІБОРОБСЬКОГО СТАНУ ТА СПАДЩИННІ ГОСПОДАРСТВА

Головне місце поруч із створенням Державного Стану Жителів займає у новому ладі німецького села створення нового поняття «хлібороб» (Bauer) та створення для цих хліборобів окремих спадщинних господарств. У цих спадщинних господарствах має рости і міцніти новий німецький хліборобський стан. Бо коли завданням німецького хліборобського стану є стати основою життя німецької нації, то треба йому створити тверду основу його життя та праці, треба йому дати такий варстат праці, що був би виправданий з господарського погляду, а також не підлягав би розділові і роздрібненню та забезпечував би через перехід з покоління в покоління тривкість хліборобської сім'ї.

Для цієї справи видано окремий закон про спадщинні господарства (Erbhofgesetz) з дня 29. 9. 1933 р., до якого видано і розпорядок в справі права про спадщинні господарства

з дня 21. XII. 1936 р., та процедуру у справах спадщинних господарств з дня 21. XII. 1936 р. Поза цим доповнено закон і ті розпорядки низкою дальших вказівок, що разом із законом творять окреме право спадщинних господарств.

Для уточнення закону про спадщинні господарства видано як вступ до цього закону пояснення, у яких читаємо:

«Уряд держави хоче вдержати хліборобів, як джерело крові німецького народу, задержуючи при цьому давні німецькі спадкові звичаї».

«Хліборобські господарства мають бути забезпечені від заборгованости та роздрібнення через спадковий порядок, щоб вони могли лишитися як спадок сім'ї у руках вільних хліборобів».

«Треба впливати на те, щоб розподіл сільських господарств по величині був здоровий, бо велике число життєздатних малих і середніх хліборобських господарств, що розділені по змозі рівномірно по цілому краю, дає найкращу запоруку здорового вдержання народу та держави».

Спираючись на ці основні думки про значення хліборобського стану та спадщинности і неподільности господарств видано закон, головні засади якого є такі:

«Сільське чи лісове господарство, що має величину таку, яка може прожити одну сім'ю, але не є більшим як 125 га, є спадщинним господарством (Erbhof), якщо воно є власністю особи, здібної бути хліборобом (bauernfähige Person)».

«Власник спадщинного господарства називається хліборобом» (Bauer).

«Хліборобом може бути той, хто є німецьким громадянином, німецької або рівної щодо походження крові та є чесним».

«Спадщинне господарство переходить неподільно на наслідників».

«Права співнаслідників обмежені на інше майно хлібороба. Ці нащадки, які не покликані на спадкоємців, дістають відповідно до сили господарства належне фахове вишколення та виправу; якщо попадуть вони без своєї вини у біду, то їм належить право перебування у рідному домі».

«Спадщинне право не може бути виключене або обмежене рішенням останньої волі».

«Спадщинне господарство принципово не може бути ні ліцитоване (продаване за борги), ні обтяжуване боргами».

Вже з цих пояснень видно, які глибокі й важливі зміни запровадив закон про спадщинні господарства у ціле життя німецького се-

лянства. Він визначив, хто може бути хліборобом та власником спадщинного господарства, він устійнив, що ці господарства не можуть ніколи пропасти через ділення чи продажу з вільної руки або з примусу. Цей закон відразу визначив, що має статися з іншими нащадками дотеперішнього власника та передбачує їх забезпечення, а у випадку нещастя — забезпечує їм старість у рідному домі.

Так, як створення Державного Стану Жителів упорядкувало всі справи сільського господарства в державі, бо передало цілу продукцію сільського господарства і порядкування нею в руки хліборобів, так закон про спадщинні господарства дав міцну основу хліборобському станові, забезпечуючи його майбутність та затверджуючи за ним землю, що є його варстатом праці.

Для докладнішого пізнання постанов і ваги цього закону мусимо розглянути його і поодинокі, важливі розпорядки, що його доповняють.

Закон устійнює, що спадщинне господарство має бути власністю однієї особи, здібної бути хліборобом. Спадщинне господарство має бути так велике, щоб воно могло прогодувати та одягнути сім'ю, яка в ньому працює. Розпорядком устійнено, що це гос-

подарство не може бути менше, ніж 7 га., бо менше господарство не дає можливості хліборобській сім'ї забезпечити усі свої потреби. Одначе спадщинне господарство не може бути більше, ніж 125 га., бо на ньому має працювати хлібороб з членами своєї сім'ї та потрібною кількістю постійно зайнятих робітників, або, як у нас називають, челяді, яка є членами того ж сільського господарства та живе і харчується разом з сім'єю господаря. Коли б спадщинне господарство було більше, то його власник мусів би господарювати при допомозі агрономів чи інших фахових сил, які мали б вже свою окрему сім'ю та не творили б зі сім'єю господаря одної цілості. Закон передбачає і винятки поверх правила, яке визначає найвищий розмір господарства на 125 га.; це в таких випадках, коли цього вимагає поганий ґрунт чи підсоння, коли трохи більше землі є у посіданні хліборобської сім'ї з давен-давна, або коли власники цього господарства чи їх попередники заклали на ньому тривкі господарські устаткування та інш.

Слід сказати, що до спадщинного господарства належить не тільки усе те, чого треба до правильного господарювання, як живий та мертвий інвентар, гній, усі потріб-

ні запаси, але також кухонне начиння, домашнє приладдя, уладження хати, а також і постіль. Закон каже, що всі грамоти та родинні пам'ятки також є складовою частиною спадщинного господарства. Бо ж метою закону є вдержати хліборобську сім'ю, як ціле, зв'язуюче її з минулими і майбутніми поколіннями.

Не кожний господар може бути хліборобом та власником спадщинного господарства. Тільки той господар, що походить з німецької чи її подібної крові і може це ствердити від 1 січня 1800 р., може ставити питання про те, щоб його господарство стало спадщинним, а він — хліборобом. Хлібороб мусить бути людиною, що відповідає усім вимогам хліборобської честі: він мусить чесно і статечно поступати в житті, він не може втратити права бути хліборобом чи то через відібрання йому повних прав громадянина, чи то через нечесний вчинок. Господар, який погано господарює та з власної вини занедбує свої обов'язки і своє господарство, може втратити право бути хліборобом, і тоді призначений для цього окремий суд може призначити йому зразу окремого завідуючого господарством, а далі, коли він не поправиться, навіть цілком відібрати спадщин-

не господарство та передати в руки чи навіть на власність такого господаря, який за-
слуговує на гідність і права хлібороба. Отже
бути німецьким хліборобом — це значить мати
власне спадщинне господарство, мати великі
права у державі та Державному Стані Живи-
телів, але це значить мати обов'язки правиль-
но і добре господарювати, бо ж хлібороб-
ський стан є власне станом жителів на-
роду.

Спадщинне господарство переходить з бать-
ка на сина і не може бути поділене між інши-
ми дітьми. Коли син помре перед часом уна-
слідження господарства, то господарство пе-
реходить на синового сина, цебто внука по
синові. Коли б при смерті власника спадщин-
ного господарства не було інших наслідни-
ків, а жив ще його батько, то господарство
знову переходить на батька. Коли б власник
господарства не мав ні сина, ні при його смер-
ті вже не жив його батько, то господарство
переходить на брата. Коли ж цей брат не
живе, вступають у його права сини або їх
сини. В свою чергу, коли цих всіх наслід-
ників немає, господарство переходить донькам
власника, а по їх смерті — їх синам. У п'яту
чергу приходять тільки як спадкоємці сестри
померлого, а коли і вони померли, то їх сини.

Тільки в останню чергу, коли всіх цих спадкоємців нема, приходять у права спадкоємця жіночі свояки власника. Правилom одначе є те, що мужеські родичі мають першенство перед жіночими.

Перехід господарства на найстаршого чи наймолодшого сина залежить від звичаю даної околиці. Як було з давен-давна, так має бути і тепер для спадщинних господарств. Коли в якійсь околиці немає устійненого звичаю, що господарство має переходити на найстаршого чи наймолодшого сина, то воно переходить на наймолодшого сина.

Одначе до всіх, що мають дідичити (діставати в спадщину) дане спадщинне господарство, відноситься одне правило: вони мусять мати усі прикмети, що роблять їх здібними бути хліборобами. Якщо той, що має перейняти по смерті господаря спадщинне господарство не відповідає прикметам хлібороба, господарство переходить на того наслідника, який його одержав би в тому випадку, коли б нездібний бути хліборобом перший наслідник не жив.

Якщо у даній околиці був звичай, що господар міг на власний вибір передати господарство котрому-небудь із своїх кількох синів, то і тепер може він у завіщанні розпоря-

дути, кому із своїх синів передає господарство.

Власник спадщинного господарства може до свого дотеперішнього прізвища підібрати собі і постійно вживати назву свого господарства, яка тоді є вже невідмінною складовою частиною прізвища. Власник господарства може у завіщанні зобов'язати свого наслідника обов'язково вживати поруч родового прізвища також назви даного спадщинного господарства.

Цей, що одідичив спадщинне господарство, зобов'язаний удержувати та виховувати аж до повнолітності усіх тих наслідників власника спадщинного господарства, що мали б право бути спадкоємцями, коли б не діяв цей закон. Їм повинен допомагати новий власник господарства, коли вони хочуть влаштувати власний варстат праці, головню ж, коли вони хочуть поселитися деінде на ріллі. Зокрема дівчатам має дати новий власник господарства, отже брат сестрам, відповідне віно*, коли вони виходять заміж. Одначе ця поміч чи віно не можуть бути настільки великими, щоб як-небудь порушити здорову господарську основу спадщинного господарства.

* придане.

Коли ж ті члени рідні, які мали б право на частину майна, якби цей закон не діяв, попадуть без своєї вини у біду та не матамуть можливості прожити, власник спадщинного господарства зобов'язаний прийняти їх на господарство та дати їм притулок чи то даром, чи то за невелику їх працю.

Дружина померлого власника господарства має право жити при новому власнику господарства. Є це звичайно мати нового власника, яка й доживає віку при синові.

Спадщинного господарства не можна заборговувати, а коли виникає для цього konieczна потреба, то тільки за дозволом відповідної влади.

Спадщинного господарства не можна продавати ні в цілості, ні частинами. Коли власник остаточно хоче позбутись господарства, то може його передати тільки тому наслідникові, який по закону мав би і так його одержати.

Тому, що у зв'язку зі спадщинним законом і розпорядженнями виникає багато спірних справ, встановлено окрему спадщинну владу, а то суди для спадкоємців, суди для спадщинних господарств та державний суд для спадщинних господарств. Суди для спадкоємців є у повітах, для спадщинних госпо-

дарств у округах, а державний суд для спадщинних господарств один на цілу державу. В повітових і окружних спадщинних судах судять, поруч дійсних суддів, також селянські дорадники.

Створення з селянського господарства спадщинного господарства зазначається у реєстрі спадщинних господарств (Erbhöferrolle), який ведеться при суді для спадкоємців та відмічується у ґрунтовій книзі в табулі.

Нагляд над правильним запровадженням цього закону та розпорядків у життя мають окружні та крайові провідники хліборобів, отже представники Державного Стану Живителів.

Такі головні постанови закону і розпорядків про спадщинні господарства. З них видно ясно, що ці постанови:

1. Створили із частини німецького селянства окремий стан хліборобів, прив'язаний міцно до землі і спадщинних господарств.

2. Створили новий, упорядкований земельний, лад, який раз на завжди забезпечує існування нових, здорових спадщинних господарств, що є варстатом праці хліборобського стану та місцем росту й виховання нового покоління німецького народу, що дає здорову і міцну життєву основу цілій німецькій нації.

VIII. ЗАКІНЧЕННЯ

Ми переглянули коротко те, як виглядало німецьке село і німецьке селянство перед приходом до влади Адольфа Гітлера, його тодішню кваліфікацію та незорганізованість, а пізніше подали, якими способами і засобами взялася нова Німеччина за впорядкування сільсько-господарських справ. Хоч на цьому місці не було змоги докладно обговорити усі справи, все ж таки старалися ми представити бодай в головному усі важливіші постанови і заходи, які лягли в основу нового ладу німецького села.

Тут хочемо на закінчення ще раз підкреслити, що новий лад німецького села — це не бездушна, механічна «земельна реформа», що її без успіху проводили у різних капіталістично-ліберальних державах і яка мала на меті наділом клаптиків землі заспокоїти селянство, а велика праця, сперта на ідеї, яка має створити нове, сильне й для життя нації необхідне німецьке хліборобство.

Саме у яасному визначенні мети, що німецьке селянство — це не люди, що працюють на ріллі, а об'єднання хліборобів і їх родин для постачання нації молодого здорового й національно свідомого покоління та для сповнення найважлишого обов'язку хлібороба, а саме виживлення нації — полягає вся сила й перемога нового ладу німецького села.

З великої маси німецького селянства створено окремий стан німецьких хліборобів, найздоровішу частину нації, та зв'язано його раз назавжди, зі спадщинними господарствами, що стали осередками нових хліборобських родів, з'єднаних із землею традицією попередніх поколінь та висунення їх до почесних громадян нації — її живителів.

Кров і земля — оці два нерозривні елементи, з'єднані в одне — це найбільше тривка основа життя нації. Праця людини — хлібороба на власній ниві, одержаній від батьків і яка має перейти на власність синів і внуків — це та життєдайна сила, що держить націю та держатиме її віками. Бо не сама людина без землі і не сама земля без зв'язаної з нею людини творить основу нації, бо нація — це свідомо людина на своїй власній, рідній землі.

Тому організатори німецького хліборобства поставили в основу цілої своєї праці ідею, з якої черпали свої плани і задуми для практичної роботи. Тому нова організація німецького села така звичайна, проста, але така сильна у своїх підвалинах. Тому і наслідки цієї нової організації села добрі, бо ідея і переведення її в діло цілком ясні і зрозумілі для кожного німецького громадянина, а зокрема для кожного хлібороба. Усі бачать необхідність нового ладу німецького села, ладу, що найбільше відповідає душі й переконанням німецького селянства. Тому і справа нової організації селянства не ведеться силою та не накинена кількома людьми, а стала справою загально-національною і головне ж рідною справою усіх німецьких хліборобів. Не одиниці, не далекі від села гурти фанатиків, а мільйони селян взялися за будову нового, природного й відповідаючого душі хлібороба ладу німецького села. Не диво, що ця праця проходить добре і для повного задоволення селянства. Бо воно бачить у новому ладі німецького села не тільки власне щастя, але й перспективи сили та могутності цілої німецької нації.

Глибокі думки лягли в основу ідеї нового порядку серед німецьких хліборобів. Дум-

ки, що призначені були тільки для німецьких людей і відносин, мають чимало близького також і для других країв, для других націй. Великих справ, що їх для себе робить одна нація — не може в інших умовах і з іншими людьми наслідувати сліпо інша нація. Але обов'язком відповідальних за долю нації є слідувати за новими ідеями й новими діями других, їх вивчати та брати із них те, що добре, що корисне.

Село і селянство — це основа нації. Тому треба нам вивчати, де, як і якими шляхами іде відродження чужого села, бож перед нами відбудова і розбудова українського села і колишнього славного українського хліборобства. Завдання надміру важке для одиниць. Завдання складне, але можливе до здійснення, коли в основу його ляже ідея, що буде ясною у своїй основі і зрозумілою для мільйонів селян, які єдині зуміють провести її в діло.

Нашим завданням було звернути увагу на великі переміни у німецькому селі та на нові шляхи, що ними пішла організація німецького селянства. Якщо цим допоможемо українським хліборобам пізнати і зрозуміти ці нові для нас шляхи — то наше невелике завдання виконане.

Люблин—Львів, липень—вересень 1941 р.

ГОЛОВНІ ДЖЕРЕЛА:

- R. W. Darré: Das Bauerntum als Lebensquelle der Nordischen Rasse, München — Berlin, 1938.
- R. W. Darré: Neuadel aus Blut und Boden, München-Berlin 1939.
- H. Reischle, W. Saure: Der Reichsnährstand. Aufbau, Aufgaben, und Bedeutung, Berlin, 1940.
- B. Mehrens: Die Marktordnung des Reichsnährstandes, Berlin 1938.
- W. Saure: Reichserbhofgesetz, Berlin — 1938.
- R. Beyer: Reichserbhofgesetz, Leipzig — 1939.
- W. Clauss (i інш): Die deutsche Landwirtschaft, Berlin 1939.
- Lang-Dietze (i інш): Grundlagen und Formen der deutschen Landwirtschaft, Berlin 1937.

Тексти усіх згадуваних законів та розпорядків.

ЗМІСТ

I. Вступ	1
II. Про німецьке сільське господарство та часи перед владою націонал-соціалістів . . .	7
III. Націонал-соціалісти заводять новий лад у німецькому сільському господарстві . .	18
IV. Як зорганізований Державний Стан Живи- телів	25
V. Правове становище, члени, фінанси і суди Державного Стану Живителів	37
VI. Як працює Державний Стан Живителів .	48
VII. Про створення хліборобського стану та спадщинні господарства	67
VIII. Заключення	78

ДЕЯКІ КНИЖКИ ЦЬОГО Ж АВТОРА:

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ. Із 229 таблицями, 17 діаграмами і 3 мапами. Львів 1936.

ПЛЕКАННЯ РОГАТОЇ ХУДОБИ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ. Нарис за час 1880 до 1930 р. р. З багатьома мапами. Львів, 1933.

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА В ЧИСЛАХ. З мапами і світлинами. Львів, 1938 і 1939 (два видання).

ГОСПОДАРСТВО ХОЛМЩИНИ І ПІДЛЯШШЯ. З мапами, діаграмами і світлинами. Краків 1941 (в друку).

ПО САДАХ І ГОРОДАХ НІМЕЧЧИНИ. Зі світлинами. Львів, 1938.

ДАНІЯ — КРАЙ ХЛІБОРОБІВ. З мапою і світлинами. Львів, 1935 і 1938 (два видання).

ХЛІБОРОБСТВО І КООПЕРАЦІЯ НА МАДЯРЩИНІ. Зі світлинами. Львів 1935.

2,43
(1986)

Р1

5407

P

8287

ЄВГЕН ХРАПАНОВИЙ

НОВА ОРГАНІЗАЦІЯ
НІМЕЦЬКОГО СЕЛА